

לקיחת חפצים מבתי הארחה

1. רמב"ם | הלכות גזלה ואבדה פרק א הלכה ב

ואסור לגזול כל שהוא דין תורה, אפילו גוי עובד עבודה זרה א אסור לגזלו או לעשקו, ואם גזלו או עשקו יחזיר.

2. מגיד משנה | הלכות גזלה ואבדה פרק א הלכה ב

[ב] ואסור לגזול כל שהוא דין תורה. זה מתברר בסוגיא דארבע מיתות. מיהו כתבו קצת מן המפרשים ז"ל דדוקא כשיעור מאי דקפדי ביה קצת מן האנשים אבל ליטול מן החבילה קיסם או מן הגדר לחצוץ בו שינוי דליכא איניש דקפיד ביה בכי האי שרי ואף זה אסרו בירושלמי ממדת חסידות:

3. בית יוסף | חושן משפט סימן שנט

אסור לגזול אפילו כל שהוא. כן כתב הרמב"ם בתחלת הלכות גזילה (פ"א ה"ב) אסור לגזול כל שהוא דין תורה וכתב הרב המגיד זה מתברר בסוגיא דפרק ארבע מיתות (סנהדרין נז.). מיהו כתבו קצת מהמפרשים דדוקא כשיעור מאי דקפדי ביה קצת מן האנשים אבל ליטול מן החבילה או מן הגדר לחצות בו שינוי דליכא איניש דקפיד בכי האי שרי ואף זה אסרו בירושלמי (דמאי פ"ג ה"ב) ממדת חסידות עכ"ל וטעם הירושלמי מפני שאילו היה עושה כן כל אחד ואחד נמצאת החבילה כולה כלה וכן הגדר נהרס:

4. שולחן ערוך | חושן משפט הלכות גזילה סימן שנט סעיף א

אסור לגזול או לעשוק אפילו כל שהוא, בין מישראל בין מעובד כוכבים; ואם הוא דבר דליכא מאן דקפיד ביה, שרי; כגון ליטול מהחבילה או מהגדר לחצות בו שינוי; ואף זה אסור בירושלמי ממדת חסידות.

5. שו"ת נדע ביהודה | מהדורא תניינא - אבן העזר סימן עז

והנה בגליון שיע של בחו"מ סימן שני"ט סעיף א' שכתב המחבר ואם הוא דבר דליכא מאן דקפיד ביה שרי וכתבתי דאף דשרי ליטלו ואין בו משום גזל דמסתמא אין בעה"ב מקפיד אבל מ"מ לא זכה הנוטלו להיות חשוב שלו דכל זמן שלא הפקירו בעליו בפירוש אי אפשר לזכות בו וכמ"ש המג"א בסימן תרל"ז סק"ג בשם ספר יראים דאפילו למ"ד גזל כותי שרי מ"מ לא מיקרי לכם ע"ש עכ"ל בגליון.

ואמנם אחר שנגמר מלאכת דפוס חיבורי הנ"ל אמרתי ללמד זכות על דברי רבינו הגדול הרמב"ם דבאמת גם הרמב"ם מודה דאפילו דבר שאינו מקפיד עליו אף דאין בו משום גזל מ"מ לא יכול לזכות בו שיהיה שלו אבל אף שהוא אינו זוכה בו מ"מ אם קידש בו אשה האשה זוכה בו דכיון שאין בעה"ב מקפיד לא גרע מיאוש והאשה קונה ביאוש ושינוי רשות אף שאין בעה"ב יודע כלל אם נטלו זה והוי יאוש שלא מדעת מהני בזה ע"פ מה שכתב הש"ך בסימן שני"ח סק"א דדוקא ביאוש דאבידה דגם עתה אחר שנודע לו אינו מתייאש מרצונו רק בע"כ שאינו יודע היכן הוא ובאיסור אתי לידיה ולכך לא מהני יאוש שלא מדעת אבל בדבר שמוותר מרצונו ומתייאש ברצון טוב מהני אף שלא מדעת ובהיתרא אתי לידיה ע"ש וא"כ צדקו דברי רבינו הגדול.

6. תלמוד בבלי | מסכת בבא מציעא דף כב עמוד א

אמימר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לבוסתנא דמרי בר איסק, אייתי אריסיה תמרי ורימוני ושדא קמייהו. אמימר ורב אשי אכלי, מר זוטרא לא אכיל. אדהכי אתא מרי בר איסק, אשכחינהו, ואמר ליה לאריסיה: אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנך שפירתא? אמרו ליה אמימר ורב אשי למר זוטרא: השתא אמאי לא אכיל מר? והתניא: אם נמצאו יפות מהן - תרומתו תרומה! - אמר להו, הכי אמר רבא: לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד, משום דמצוה הוא, וניחא ליה. אבל הכא - משום כסיפותא הוא דאמר הכי.

7. תוספות | מסכת בבא מציעא דף כב עמוד א

מר זוטרא לא אכל - וא"ת ואמאי לא אכל האמר רבא פרק הגוזל בתרא (ב"ק דף ק"ט). אריסא מדנפשיה קא זבן ויש לומר דהתם שהביא האריס מבית דמסתמא ממה שהגיע לחלקו מביא אבל הכא שהביא מן הפרדס היה חושש מר זוטרא שמה בשעת חלוקה לא יאמר לבעל הפרדס תטול כנגד מה שנתתי להם ורב אשי לא היה חושש לזה ולכך אכל קודם שבא מרי בר איסק משום דאריס מדנפשיה קא יהיב דאין לומר שהיה סומך שיתרצה מרי בר איסק כשידע דהלכה כאב"י ואף על גב דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה.

8. שולחן ערוך | חושן משפט הלכות גניבה סימן שנח סעיף ד

מותר ליקח מהאריס, שהרי יש לו חלק בפירות ובעצים. הגה: וי"א דדוקא לאחר שחלקו, דסתמא שלו הוא מוכר; אבל קודם חלוקה אסור, דחיישינן שלא יתן לבעל הבית נגד מה שנטל (טור סכ"א).

9. ש"ך | חושן משפט סימן שנח

מותר ליקח מן האריס כו' - מדברי התוס' פרק אלו מציאות (דף כ"ב) סוף ע"א והגהת אשר"י והגהת מרדכי שם מבואר דאם אדם נותן לאכול לחברו מדבר שאינו שלו אלא של חברו אף על פי שיודע שחברו יתרצה אסור לאכול דהלכה כאב"י דיאוש ש"מ לא הוי יאוש ואף על גב דהשתא ניח' ליה מעיקרא לא הוי ניח' ליה ואי לאו דמסתפיני הייתי אומר שמותר ויאוש שלא מדעת שאני שגם אח"כ אינו מייאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובע"כ הוא מתייאש אי"כ אמרי' מעיקרא באיסורא אתי לידי' דבמה יקנה אי ביאוש הא השת' אינו מתייאש ואלו הי' יודע שהוא אצלו לא מתייאש משא"כ הכא כיון שידוע שיתרצ' אי"כ השתא נמי בהיתרא אתי לידיה דמסתמי אינו מקפיד על זה ואף על גב דבש"ס שם מדמה תרומה וטומא' ליאוש שלא מדעת טעמי' אחרני' איכא התם דלענין תרומה וטומא' ידיעה ממש בעינן ע"ש ודוק ועיין בס' אגודת אזוב דף ק"י ועיין בתשובת מהרי"ט סי' ק"ן:

10. שולחן ערוך | אבן העזר הלכות קידושין סימן כח סעיף יז

הנכנס לבית חבירו ולקח לו כלי או אוכל וכיוצא בהם וקידש בו אשה, ובא בעל הבית, אף על פי שאמר לו: למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב ממה שנתת לה, אינה מקודשת, שלא אמר לו דבר זה אלא מד כדי שלא להתבייש עמו, והואיל וקידש בממון חבירו שלא מדעת חבירו הרי זה גזל ואינה מקודשת. (מט) ואם [מח] קדשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו, כגון תמרה או אגוז, מה הרי זו מקודשת מספק. הגה: מו אורח שיושב אצל בעה"ב, ונוטל חלקו וקידש בו, הוי מקודשת (הגהות אלפסי).

11. פתחי תשובה | אבן העזר סימן כח ס"ק כו

שאינן בעה"ב מקפיד עליו - עי' בת' נו"ב סי' נ"ט באמצע התשו' שכ' וז"ל והנה גוף דין זה שהמצי' הרמב"ם שבדבר שאין בעה"ב מקפיד הוי ס"ק חידוש הוא ואלמלא נאמר בדברי הרמב"ם הדבר תמוה מאד ומה בכך שאין בעה"ב מקפיד מ"מ כל זמן שלא הפקירו בפירו' במה יצא החפץ או האוכל מחזקת מרא קמא ולולא דמסתפינא ה"א דהרמב"ם מיירי בלוקח הדבר בפני חבירו ואמרי' דמסתמי מוחל לו בשעת לקיחה וזכה בו מדעת חבירו וכפי הנראה גם הפרישה בסעיף מ"ב פי' כן אך לא מצאתי לי חבר בדברי הראשונים.

ואמנם זאת אמינא בטח שעכ"פ לא אמר הרמב"ם אלא בדבר שאינו מקפיד בעה"ב נגד שום אדם בעולם אבל אם מקפיד עליו נגד שום אדם כמו שונאו או עכו"ם אין שום אדם יכול לזכות בו שלא בפניו דלא עדיף מדבר שהפקירו בפירוש כה"ג. וע"ש עוד אם בשעת הקדושין לא ידעה האשה כלל שזה עצמו החפץ שלקח משלה אפי' שידך לא מהני ואינה מקודשת (בין אם הוא דבר המקפיד או אינו מקפיד) דעיקר הטעם דשידך מהני הוא דאמרי' מדקבילתי' אחילתי' והכא שלא ידעה כלל שהוא שלה סבורה היתה דדידי' הוא לא שייך לומר אחלתי' ע"ש היטב:

12. קצות החושן | סימן שנח

מותר ליקח מן האריס. בפרק אלו מציאות (ב"מ) דף כ"ב (ע"א) בתוס' שם (ד"ה מר זוטרא) דאם אדם נותן לחבירו לאכול מדבר שאינו שלו אלא של אחר אף על פי שהוא יודע שחבירו ודאי יתרצה לכשיודע לו אסור לאכול, משום דהלכה כאב"י דאמר יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ואף על גב דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא ניחא ליה דלא ידע, וכ"כ בהגהת אשר"י (שם סי' ג') ובמרדכי שם (סי' תכ"ה) ע"ש.

ויש לדקדק מהא דאמרו בפרק נערה (כתובות) דף מ"ח (ע"א) מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו ובניו ובנותיו ודבר אחר, אמר ליה רבינא לרב אשי מאי שנא מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו אבל לא בניו ובנותיו ודבר אחר, אמר ליה ולא שאני לך בין יוצא מדעת ליוצא שלא מדעת, ופירש רש"י דנשתטה דשלא לדעת יצא מן העולם מסתמא ניחא ליה שיזונו בניו ובנותיו משלו ע"ש, וכיון דאפילו היכא דידוע לנא שבדאי יתרצה הו"ל יאוש שלא מדעת וא"כ היכי זנין בניו ובנותיו, נהי דניחא ליה השתא מיהא לא ידע.

ואפשר כיון דגבי בניו ובנותיו אפילו ביותר משש מצוה מיהא הוי אף על גב דלא כפינן ליה כמבואר שם דף (מ"ח) [מ"ט], וניחותא דמצוה שאני דאע"ג דהשתא לא ידע מהני וכמ"ש הב"י ביו"ד סימן (שלי"ג) [שלי"א] (רעד, ע"א ד"ה התורם משל חבירו), ועיין מ"ש בסימן רס"ב סק"א. אלא דהתם נמי אמרו דבר אחר היינו תכשיט ומשום דניחא ליה דלא תינוול ע"ש, ומה בכך דניחא ליה השתא מיהא לא ידע:

בצמ"א